

**Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»**

Кафедра теорії і практики початкової освіти

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОСНОВИ ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВА

підготовки бакалавра

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня)

напряму 6.010102 «Початкова освіта»

(шифр і назва напряму)

**Спеціалізація – «Англійська мова», «Інформатика», «Музика»,
«Хореографія»**

Факультет підготовки вчителів початкових класів

Слов'янськ – 2014 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО КАФЕДРОЮ ТЕОРІЇ І ПРАКТИКИ
ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

УКЛАДАЧ ПРОГРАМИ:

Сиротенко В. П. – кандидат філологічних наук, доцент кафедри теорії та практики початкової освіти

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Хижняк І. А. – канд. пед. наук., доцент кафедри теорії та практики початкової освіти ДДПУ;

Казаков І. М. – канд. філол. наук, зав. кафедри ЗРМіТІЛ СДПУ

Обговорено та рекомендовано до видання
науково-методичною радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

“24” березня 2015 р.

Протокол № 1

ВСТУП

Навчальна програма вивчення дисципліни «Основи літературознавства» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму 6.010102 Початкова освіта.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є література як вид мистецтва, сприйняття художнього твору як своєрідного феномену, породженого в однаковій мірі і матеріальними, і духовними обставинами людського буття і заснованого на органічній єдності змісту та форми, що стають предметом безпосереднього аналізу.

Міждисциплінарні зв'язки курсу: філософія, психологія, історія української літератури, дитяча література.

Програма навчальної дисципліни містить **6 змістових модулів:**

Змістовий модуль 1. Література і життя.

Змістовий модуль 2. Художній твір як цілісність.

Змістовий модуль 3. Мова художнього твору.

Змістовий модуль 4. Віршування.

Змістовий модуль 5. Літературні роди і жанри.

Змістовий модуль 6. Літературний процес.

1. Мета й завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Основи літературознавства» є закладання методологічних основ розуміння специфіки історико-літературних процесів, уміння орієнтуватися в багатоманітті як минулих, так і сучасних стильових напрямків. У зв'язку з цим у курсі виділяються основні блоки, які допоможуть студентам збагнути теоретичні засади літературознавства як науки і сформувані практичні навички аналізу художніх творів різноманітних родів, жанрів, стилів тощо.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Основи літературознавства» є:

– формування уміння сприймати твір як неповторний ідейно-естетичний феномен, як специфічну форму суспільної свідомості, в якій відбивається творча індивідуальність митця;

– розуміння твору як цілісної діалектичної єдності його змісту і форми, врахування їхньої взаємообумовленості, не допускати штучного виділення чи ігнорування будь-якого елемента твору.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати:**

– основні літературознавчі терміни, пов'язані з поняттями змісту та форми художнього твору,

– принципи та шляхи аналізу художнього твору,

– принципи вираження авторської позиції, форми повіствування в художньому творі,

– принципи родового та жанрового поділу художньої літератури,

– основні змістовно-естетичні ознаки різноманітних літературних стилів;

уміти:

– здійснювати аналіз твору з опертям не на суб'єктивні уподобання та смаки, а з урахуванням об'єктивно існуючих принципів, підходів, що дозволить уникнути однобокості, поверховості сприйняття і встановлення дійсно естетичної вартості написаного;

– при аналізі літературного твору звертати увагу не лише на його естетичну вартість, а й враховувати цілий комплекс пов'язаних з ним явищ, що дозволяє розкрити своєрідність духовної і матеріальної культури певного часу;

– працюючи з матеріалами дискусійного характеру, виробляти навички аргументування власної думки, толерантності у ставленні до поглядів інших, намагання дотримуватися об'єктивності в судженнях та оцінках;

– формувати навички застосування різноманітних методів, принципів і шляхів аналізу літературного твору в його тісних взаємостосунках з іншими матеріально-духовними культурними явищами.

На вивчення навчальної дисципліни відведено 54 години / 1,5 кредита ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Специфіка художньої літератури.

Пізнавальні можливості художньої літератури.

Об'єкт і предмет у художньому творі. Своєрідність художнього і наукового мислення.

Функції художньої літератури.

“Образ автора” як втілення світоглядних позицій митця. Принципи вираження авторської позиції. Їхня реалізація через особливості композиційної будови твору, його тональність і своєрідність.

Форми повіствування у творі. Обумовленість форми повіствування авторським задумом.

Діалектична єдність змісту і форми у творі. Змістові та формальні компоненти твору.

Художній образ як проміжний компонент у змістовно-формальній структурі твору. Сутність художнього образу, класифікація образів.

Засоби характеротворення.

Сюжет художнього твору. Дискусія навколо нього.

Фабула художнього твору.

Сюжетні елементи. Особливості розташування сюжетних елементів.

Композиція художнього твору. Багатозначність терміну. Своєрідність композиційної будови твору, її роль у розкритті авторського задуму.

Сутність літературознавчого аналізу.

Принципи аналізу твору. Забезпечення в ході його реалізації принципів єдності змісту і форми, історизму, врахування світогляду автора та входження в його творчу лабораторію.

Шляхи аналізу твору. Пообразний, проблемний та цілісний аналіз як шляхи осмислення ідейно-художнього спрямування твору, найадекватніші його інтерпретації.

Слово як матеріал художньої літератури. Слово автора і слово персонажа. Функціональна відмінність слова автора і слова персонажа, особливості їхньої взаємодії.

Діалектична природа художнього слова як носія зображувально-виражальних начал. Лексичні виражальні можливості художнього слова. Тропи. Природа тропів. Стилістичні фігури. Фонетичні виражальні можливості художнього слова.

Прозова та віршована форми організації художнього твору.

Основні одиниці ритмотворення. Засоби ритмотворення.

Рима. Класифікація рим.

Строфа. Види строф.

Системи віршування. Особливості, художні можливості різноманітних віршованих систем. Античне (метричне) віршування. Силабічна система віршування. Тонічна система віршування. Силабо-тонічна система віршування. Народнопісенний вірш.

Рід як одна з найзагальніших літературознавчих категорій. Принципи родоподілу.

Епос як рід. Об'єктивне як важливий чинник визначення епічних родових ознак у літературі. Великі, середні та малі епічні жанри. Типологічні риси окремих жанрових форм.

Лірика як рід. Суб'єктивне як важливий чинник визначення ліричних родових ознак у літературі.

Драма як рід.

Трагедія як драматичний жанр, типологічні ознаки. Характер конфлікту, особливості трагедійних персонажів.

Комедія як драматичний жанр, типологічні ознаки. Характер конфлікту, особливості комедійних персонажів, комедійна інтрига.

Драма як жанрове утворення. Драма як твір про життя “середньої людини”, побутовість як важливий показник жанрового змісту творів.

Закономірності розвитку літературного процесу. Взаємодія традицій і новаторства у літературному процесі.

Стиль як універсальний еталон для визначення ідейно-художніх особливостей окремих періодів. Стиль як змістовна форма. Носії стилю.

Класицизм, сентименталізм та романтизм як літературні напрями.

Розвиток реалістичного мистецтва.

Модерністські напрями в літературі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Введение в литературоведение. Литературное произведение : основные понятия и термины : Учеб. пособие / Под ред. Л. В. Чернец. – М. : Высшая школа, Academia, 1999. – 556 с.

2. Волков И. Ф. Теория литературы. – М. : Просвещение, Владос, 1995. – 256 с.

3. Галич О. А. Історія літературознавства : Посібник для філологічних спеціальностей. – Луганськ : Знання, 2002. – 252 с.

4. Есин А. Б. Принципы и приемы анализа литературного произведения. Учеб пособие. – 2-е изд. – М. : Флинта, Наука, 1999. – 247 с.

5. Казаков І. М., Сиротенко В. П. Практичні заняття з теорії літератури : Навч. посібник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. – Слов’янськ: “Печатный двор”, 2003. – 248 с.

6. Качуровський І. Строфіка : Підручник. – К. : Либідь, 1994. – 272 с.

7. Наєнко М. К. Українське літературознавство : Школи, напрями, тенденції. – К. : ВЦ “Академія”, 1997. – 320 с.

8. Павличко С. Теорія літератури. – К. : Видавництво С. Павличко “Основи”, 2002. – 679 с.

9. Теорія літератури : Підручник /За наук. ред. О. А. Галича. – К. : Либідь, 2001. – 488 с.

10. Ткаченко А. О. Мистецтво слова : Вступ до літературознавства : Підручник для гуманітарних спеціальностей вищих навчальних закладів. – 2-е вид., випр. і допов. – К. : ВПЦ “Київський університет”, 2003. – 448 с.

Додаткові рекомендовані джерела

1. Волинський П. К. Основи теорії літератури. – К. : Радянська школа, 1967. – 366 с.

2. Гиршман М. М. Литературное произведение. Теория и практика анализа. Учеб. пособие. – М. : Высшая школа, 1991. – 159 с.

3. Кузьменко В. І. Словник літературознавчих термінів. – К. : Український письменник, 1997.

4. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. – К. : Радянська школа, 1971.

5. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. – К. : ВЦ “Академія”, 1997. – 752 с.

6. Словарь литературоведческих терминов. – М. : Просвещение, 1974.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання

Залік – 3 семестр

5. Засоби діагностики успішності навчання

- 1) усні опитування на практичних заняттях;
- 2) перевірка виконання практичних завдань;

- 3) перевірка результатів виконання індивідуальних завдань;
- 4) перевірка контрольних і тестових завдань.